

Priročni Konstantin

Med lanskoletnim praznovanjem 1700. obletnice Milanskega edikta sem nekje prebral oceno, da smo pravzaprav vsi "Konstantinovi kristjani".

To je misel, ki seveda ni nova. Že zdavnaj je sploh na vplivnem območju zahodnega krščanstva, kjer realnega "konstantinskega preobrata" niso občutili tako zelo kot na Vzhodu, ker je bilo kristjanov v zahodnem delu rimske države v Konstantinovem času pač manj in ker so bila tudi preganjanja tetrarhov tam precej manj intenzivna, običaj, da gledamo v Konstantinu glavnega zlikovca, ki je po mnenju enih nedopustno vpregel Cerkev v državni voz, po mnenju drugih pa skupaj z državo pred to isto Cerkvijo nedopustno pokleknil in s tem utrnil sonce svobode za dolga stoletja. In res človek nekako laže živi, če je prepričan, da je obstajal čas, ko se kristjani še niso mazali z odnosi s posvetnimi oblastmi, da je obstajal čas, ko še niso bili Konstantinovi kristjani, marveč izvirno Jezusovi, Petrovi, Pavlovi ali kristjani Marije Magdalene.

Sam ne zanikam, da so leta med 311 in 313, ko so se zaporedoma zvrstili Galerijev tolerančni edikt, bitka na Milvijskem mostu in Milanski edikt, pomembno vplivala na nadaljnjo usodo krščanskih skupnosti in sooblikovala še marsikateri današnji pogled na to in ono. Sem pa zadržan do risanja ostre ločnice med njimi in med prejšnjim obdobjem, čeprav ima slednje še tako blagodejne učinke na človeka. Poudariti je namreč potrebno, da se je s "čudežem" Konstantinove spreobrnitve spremenil odnos (rimske) države do Cerkve, težko pa bi rekli, da se je temeljito spremenil odnos Cerkve do države, zaradi česar tudi Jezusovi kristjani niso mogli čez noč postati Konstantinovi.

Seveda je pred Konstantinom, v času njegovega vladanja in po njem obstajal močan tok, ki je zavračal Rim in bržkone vsako posvetno oblast. V Novi zavezi so ga zakoličila nekatera videnja iz Razodetja, a kljub svoji priljubljenosti ni bil nikdar prevladujoč. Večina kristjank in kristjanov si je od vsega začetka želela harmoničen odnos s takrat večinsko pogansko okolico in z njenimi oblastniki. Včasih nastane celo vtis, kot da je šlo pri tem za enostransko in neuslišano ljubezen, saj se ti isti oblastniki večinoma niso niti toliko potrudili, da bi krščansko skupnost vsaj pošteno preganjali, marveč so jo veliko raje in veliko pogosteje vse tja v 3. stoletje preprosto ignorirali.

Zaradi takšne naravnosti ni presenetljivo, da človeka najbolj razoroži prav ena najzgodnejših krščanskih izjav o odnosih med krščansko skupnostjo in posvetno

oblastjo. Kakor koli že obračamo besede iz trinajstega poglavja Pavlovega Pisma Rimljanom, v njih ne bomo našli kakršne koli omejitve ali uzde za oblast. Ne oziraje se na to, kakšna je in kdo je njen nosilec, je od Boga. In pika. Zaradi Pavlove avtoritete je bil tekst kajpada kot naročen za različne zlorabe, tako takrat, kadar so razni cerkveni dostojanstveniki morali razlagati, zakaj mahajo z repkom pred oblastnikom, za katerega je bilo že od daleč jasno, da nima s krščanstvom ničesar skupnega, kot takrat, ko so posvetne oblasti s sklicevanjem na apostola karale morebiti neposlušne cerkvene predstavnike. Nič ne pomaga opozarjanje na kontekst, trinajsto poglavje je tu in bi ga brez težav podpisal celo najbolj zagreti "Konstantinov kristjan", pa še ta bi za oblastnika predvidel več omejitev.

Mogoče še bolj povedno je, da so že zgodnji krščanski apologeti v želji pokazati popolno lojalnost kristjanom rimski državi izvotlili znane Jezusove besede o tem, da je treba cesarju dati, kar je cesarjevega, Bogu pa, kar je Božjega. Na mesto razorušujoče ironije Kristusove dihotomije, ki je bržkone poudarjala nedostopnost nekaterih stvari za cesarja, je že vsaj sto petdeset let pred Konstantinom rado stopilo postavljanje obeh "avtoritet" na isto raven. In čeprav je treba kakšno zaklinjanje o zvestobi vladarju, posebej če prihaja izpod peresa kakšnega Tertulijana, jemati tudi z rezervo, je prejkone dejstvo, da si je večina kristjank in kristjanov želela "konstantinskih razmer" precej pred Milvijskim mostom. Ko se je Konstantin slednjič pojavil, je lahko sčasoma postal še priročen grešni kozel, če je šlo v zaželenem modelu kaj narobe.

Še danes je dragocen, ker je moč zaradi njega mitično razmejiti "predkonstantinsko" in "konstantinsko" dobo. In polagati vse upe v "pokonstantinsko", ki je nastopila bodisi z Janezom XXIII. bodisi s Frančiškom, bodisi jo bo treba šele izmoliti.